

KONTRASTIVNO O NEMŠKIH STANDARDNIH RAZLIČICAH NA PRIMERU INTERNACIONALIZMOV

Uršula Krevs Birk

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
ursula.krevsbirk@ff.uni-lj.si

Luka Horjak

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
luka.horjak@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.43.171-179

Sodobni nemški standardni jezik obstaja, drugače kot slovenščina, v več standardnih različicah, ki izhajajo iz desetih nacionalnih in regionalnih središč nemškega jezika. Prispevek predstavlja koncept večsrediščnosti nemškega standarda, ki se je uveljavil tako s slovarjem nemških standardnih varietet kot tudi preko Sveta za nemški pravopis. Prispevek izpostavi tudi nekatere razlike med standardnimi različicami, pravopisne posebnosti pa so prikazane kontrastivno na primerih internacionalizmov, predvsem tujk.

nemški jezik, slovenski jezik, nemške standardne različice, nemški pravopis, internacionalizmi

In contrast to Slovenian, modern standard German exists in several standard varieties, which developed in ten national and regional centers of German. This article focuses on the pluricentric concept of the German standard, which has been established in a dictionary of German standard varieties as well as by the German Orthography Council. The article presents some of the differences between the varieties, and orthographic differences in international words, especially foreign ones, are presented from a contrastive perspective.

German, Slovenian, German standard varieties, German orthography, international words

1 Uvod

Za moderno nemščino je značilna vrsta standardnih različic, kar je ena od pomembnih razlik med sodobnim slovenskim in nemškim jezikom. Hkrati je treba uvodoma pojasniti, da se izraz *Hochdeutsch* (sln. visoka nemščina), pogosto (laično) napačno interpretira, namreč kot 'nemški knjižni jezik'. Pri *visoki nemščini* gre namreč za diahrono kategorijo, ki sloni na zgodovinskem razvoju narečnega kontinuuma srednje- in južnonemških narečij in na kateri je Martin Luter zasnoval knjižnost nemškega jezika. Na temeljih visoke nemščine se je začel zgodovinski proces razvoja

knjižnega¹ oz. – če uporabimo v slovenščino prevzeto besedo standard – *standardnega* jezika (nem. *Standardsprache*).²

S sodobnimi jezikoslovnimi študijami, še zlasti 21. stoletja, pa se je potrdilo vedenje, da gre pri nemščini za več različic standardnega jezika, ki so pogojene tako z znotrajjezikovnimi kot s kulturnozgodovinskimi in sociolingvističnimi dejavniki. V prispevku želimo predstaviti koncept varietet sodobnega nemškega standarda, pokazati na vzporednice z nemškim pravopisom (oz. Svetom za nemški pravopis) ter izpostaviti nekaj posebnosti standardnih različic. Pravopisne in izgovorne razlike, tudi v primerjavi s slovenščino, bodo prikazane na izbranem segmentu pravopisa, to je pri zapisovanju internacionalizmov, še posebej tujk.³

2 Opredelitev nemškega standardnega jezika

2.1 Od plurinacionalnosti do večsrediščnosti

V zadnjih petih desetletjih se je v nemškem jezikoslovju in širše vodila diskusija predvsem o temeljnem kriteriju variantnosti in identifikaciji standardnih različic oz. standardov ter njihovem številu. Predlogi za njihovo opredelitev so (bili) sociolingvistični in geografski. Kriteriji – plurinacionalnost, pluriarealnost, pluriregionalnost in pluricentričnost (večsrediščnost) – so bili podvrženi različnim kritičnim pretresom, odobravanjem in odklonom (prim. Polenz 1999). Med seboj so se močno razlikovali, a so bili povezani z osnovno arealno in sociolingvistično lastnostjo nemškega jezika: strnjeni jezikovni prostor nemščine zavzema sorazmerno obsežen del srednje Evrope, v katerem so tri velike nemško govoreče in hkrati sosedске države (Zvezna republika Nemčija, Republika Avstrija, Švicarska konfederacija), katerih državna meja ni jezikovna meja, ta pa je med evropskimi jeziki najdaljša in najbolj jezikovnostično raznolika. Uradni jezik treh omenjenih držav je že od nekdaj nemščina, in ne samo, da v njih živi tudi največje število govorcev nemščine kot maternega in drugega jezika, na njihovem ozemlju se od nekdaj nahaja največje število nemško govorečih institucij, ki se z nemščino ukvarjajo pedagoško in raziskovalno; tu je izšlo in izhaja največ relevantnih bodisi deskriptivnih bodisi preskriptivnih publikacij o nemškem jeziku (slovarji, slovnice, pravopis). Z vidika osredinjenosti nemščine na tri navedene države zato ni nenavadno, da se še danes (tudi zunaj strnjenegega prostora) govori o t. i. plurinacionalnosti nemščine, saj obstaja glede na »nacionalnost« v treh varietetah: v nemški nemščini, avstrijski nemščini in švicarski nemščini.

Koncept večnacionalnosti je bil močno kritiziran zaradi »nacionalnega« značaja (gl. Scheuringer 1996; Ammon 1995), tako da so v pretres kmalu prišli tudi koncepti

- 1 Terminov *knjižni jezik* in *standardni jezik* ni mogoče sopomensko popolnoma enačiti, saj gre razvojno gledano za dve kategoriji, čeprav je v germanističnem jezikoslovju izraz *Standardsprache* uporabljen tudi za pomen 'knjižni jezik', kot ga ima termin v slovenščini. Za razliko med *knjižnim jezikom* in *standardom* v slovenščini gl. Žele (2019).
- 2 Uradne različice (pisne) nemščine so obstajale že v novem veku, ko so se vzpostavile kanclijske različice, tj. variante nemščine, ki so se uporabljale na posameznem dvoru. Najvplivnejša je bila cesarska kanclija, Luter pa je pri prevodu *Biblije* uporabil jezik saške kanclije (gl. Greule idr. 2012).
- 3 Tujko pojmuje kot prevzeto besedo, ki zlasti v pisavi in oblikoslovju ni popolnoma prilagojena slovenščini (prim. Toporišič 1992: 334, 1. pomen gesla *tujka*).

pluriarealnosti oz. pluriregionalnosti. Slednji je poudarjal osredinjenost varietet na regije oz. pokrajine, pri čemer bi bile v ospredju variante, vezane na nadnarečne zvrsti (denimo bavarska nemščina na Bavarskem). Projekt variantnosti nemške slovnice (*Varietengrammatik des Standarddeutschen*; gl. Dürscheid idr. 2018), v katerem so denimo raziskovali predvsem variantne slovnične strukture, je strnjeni nemški prostor delil kar na petnajst arealov oz. »velikih regij«. Čeprav je imela pluriregionalnost v aktualnem diskurzu vrsto zagovornikov, je bil koncept v zadnjem desetletju nadgrajen z izrazom večsrediščnost oz. pluricentričnost, ki pa se ne osredotoča le na nemške srednjeevropske regije, temveč celo na dve zunaj Evrope. Koncept *večsrediščnosti* standardov se je začel uveljavljati v 21. stoletju, najprej s prvim izidom slovarja *Varietätenwörterbuch der deutschen Standardsprache* leta 2004, nato pa še koreniteje z njegovo prenovljeno in razširjeno izdajo leta 2016, ki obsega skupaj 12.500 iztočnic, ki so reprezentativne in standardnojezikovne razlikovalne.

2.2 Središča nemškega standardnega jezika

S kategorijo večsrediščnosti so presegli večnacionalni koncept in nadgradili večregionalnega: središča so tako nekatere evropske države kot nekatere regije z nemškimi manjšinami. Že leta 2004 so jih določili sedem, z izidom leta 2016 pa so bili dodani še trije. Skupaj jih je tako predvidenih kar deset, vendar pa z različnim obsegom, kar odražajo poimenovanja: *polna*, *polovična* in *četrtinska središča* (nem. *Vollzentren*, *Halbzentren*, *Viertelzentren*). Polna središča so Nemčija, Avstrija, Švica, polovična so Lihtenštajn, Luksemburg, Južna Tirolska, Vzhodna Belgija ter četrtinska Romunija, Namibija in menonitska skupnost v Mehiki.

Predpogoj za določitev središča nemškega jezika je, da gre za »nacionalno« različico (na državni ravni), ki je hkrati tudi standardna: tako je pri (sedmih) polnih in polovičnih središčih nemščina bodisi uradni jezik države (na celotnem državnem ozemlju, kot v primeru Nemčije, Avstrije, Lihtenštajna in Luksemburga ali v Švici z območnimi omejitvami) bodisi regionalni uradni jezik (v Vzhodni Belgiji in na Južnem Tirolskem). Pri polnih središčih so nacionalne različice kodificirane v različnih jezikovnih priročnikih, kar pa ne velja nujno za polovična in četrtinska središča. Za slednja je nemščina (priznani) manjšinski, vendar neuradni jezik države; gre za regije (Romunijo, Namibijo, menonitske skupnosti), katerih standardi temeljijo na vzorčnih besedilih, npr. v časopisih, učbenikih ipd., lokalne jezikovne avtoritete pa njihovo pojavnost priznavajo kot standardno za javno rabo. Vzemimo primer standardne romunske nemščine: gre za varianto, ki v Romuniji ni uradni jezik, vendar je priznan (in zgodovinsko prisoten) manjšinski jezik, (nacionalno) predstavlja različne nemške manjšine v Romuniji; tradicionalno se pojavlja v romunskoneški periodiki, (že v preteklih stoletjih) v učbenikih za nemščino in različnih dokumentih; priznavajo jo romunskoneški filologi in je izkazana tudi s slovarjem romunske nemščine (Lăzărescu, Scheuringer 2007).

Četrtinska središča so bila v slovar standardnih nemških varietet vključena šele leta 2016, v prihodnosti pa ni izključena opredelitev novih središč nemškega jezika, saj nacionalne različice obstajajo tudi pri drugih nemških manjšinah, npr. na Madžarskem,

kjer nemška manjšina šteje denimo več kot 100.000 madžarskih Nemcev, katerih nemško šolstvo se je v zadnjih desetletjih močno okrepilo.

2.3 Koncept večsrediščnosti in Svet za nemški pravopis

Prva izdaja slovarja varietet leta 2004 je torej vključevala sedem različic nemškega standardnega jezika.

Predstavitev sedmih središč in njihovih standardov v slovarju varietet (Ammon idr. 2004) pa časovno in strukturno sovпада s poskusom nemških jezikovnopolitičnih deležnikov (denimo nemške Konference kulturnih ministrstev), da pospešijo realizacijo in dopolnitev reformiranega nemškega pravopisa iz leta 1996. V ta namen je bil leta 2004 ustanovljen Svet za nemški pravopis (nem. *Rat für deutsche Rechtschreibung*). Prvič je bil za nemško govoreči prostor enoten nemški pravopis sprejet leta 1902, leta 1996 sprejeta reforma se je le počasi uveljavljala in doživljala plaz kritik (gl. Krome 2022). Kot postane razvidno iz pregleda razvoja nemškega pravopisa od sredine 19. stoletja do leta 1996, ki ga celostno opiše Štumberger (2021), je bil Svet ustanovljen po skoraj petdesetih letih vseprisotnosti Dudnovih pravopisov; od leta 1955 je bila namreč založba Duden s strani ministrske konference zadolžena za uveljavljanje pravopisnih pravil, ki so izhajala še iz Druge pravopisne konference leta 1902, v izdajah pravopisnih kodeksov pa je bila redakcija Dudna tudi instanca za mejne primere. Razvoj nemškega pravopisa je v prejšnjem stoletju zaobjemal več različnih popravkov. Kot opiše problematiko sprejemanja pravopisnih sprememb po letu 1996 Štumberger (2021), je novoustanovljeni Svet, ki ima po statutu iz leta 2005 nalogo, »da zagotavlja enotnost pravopisa v nemškem jezikovnem prostoru in da pravopis (pravila in seznam besed iz leta 1996 ter verzije iz leta 2004) v potrebnem obsegu razvija naprej« (Statut 2005), za preizkus ustreznosti in uveljavitve novega pravopisa potreboval skoraj dve desetletji.

Kako je Svet povezan z večsrediščnostjo nemščine, bomo razložili v nadaljevanju. Posebej je namreč v pogledu središč standardnega nemškega jezika zanimiva članska sestava Sveta. Sestavljajo ga namreč predstavniki različnih institucij, ki se ukvarjajo z nemškim jezikom (prim. Štumberger 2021) v omenjenih deželah in regijah, ki popolnoma sovpadajo s sedmimi nacionalnimi in regionalnimi središči nemških standardov. Od 41 članov jih je več kot tretjina iz Nemčije, po devet iz Avstrije in iz Švice, predstavnika pa imajo tudi Lihtenštajn, Luksemburg, Južna Tirolska in Vzhodna Belgija; gledano strokovno pa gre za predstavnike univerz in drugih raziskovalnih institucij, akademij znanosti, šolstva, založb, medijskih hiš in novinarstva. Čeprav povezava med posameznimi središči standardov in predstavniki v Svetu ni posebej eksplicirana, je vzporednica med deželami in regijami predstavnikov ter posameznimi središči evidentna, kar se denimo odraža tudi v volitvah predsednika Sveta za nemški pravopis. O predlogu odločajo vsi predstavniki, vendar ga podajo le polna središča. Prav tako nakazuje prevlado polnih središč število članov in članic iz Nemčije, Avstrije in Švice in med temi zaradi družbenih, ekonomskih in drugih razlik prevladuje Nemčija.

3 Razlike med posameznimi standardi

3.1 Splošno

Čeprav pojem standardnih različic temelji na variantnih razlikah, je vendar treba na začetku poudariti, da so si nemški standardi med seboj podobni, saj gre za variante enega, (visoko)nemškega jezika, s tem pa tudi njegovega jezikovnega sistema in rabe. Prav tako je mogoče ugotoviti, da z medvarietetnimi stiki prihaja tudi do interferenc in prevzemanja iz ene (bolj dominantne) varietete v drugo, kajti stikom botrujejo arealna stičnost, mediji in odprtost meja med nemško govorečimi evropskimi regijami. Poleg tega – pričakovano – razlike ne predstavljajo težav pri sporazumevanju med govorci različnih varietet; govorci, še posebej nemščine kot maternega jezika, so razlike med varietetami sposobni metajezikovno prepoznavati, rojeni govorci različnih standardov pa se z njimi tudi bolj ali manj identificirajo. Na razlike med standardi vplivajo kulturne razlike, družbenopolitične in kulturnozgodovinske specifičnosti držav, kjer se varietete arealno nahajajo, ter sosedski in stični jeziki, s katerimi sobivajo v istem arealu.

Nemški standardi se razlikujejo predvsem v besedišču in/ali besednih pomenih, izgovarjavi, deloma pa tudi v zapisu, oblikoslovju, skladnji in pragmatiki. Slovar varietet (Ammon idr. 2016) poleg najpogostejših posebnosti, tj. tevtonizmov, avstrijaciizmov in helvetizmov, navaja tudi standardne lekseme ostalih standardnih različic. Navedimo nekaj primerov:⁴

- 'matura': A *Matura, Reifeprüfung*; D *Abitur, Reifeprüfung*; CH *Matur, Maturität, Matura*; RUM *Bakkalaureat*; NAM *Matrik*;
- 'župan': A *Bürgermeister, Stadtoberhaupt*; D *Bürgermeister, Stadtoberhaupt, Oberbürgermeister*; LIE *Bürgermeister*; CH *Amman, Gemeindeamman, Gemeindehauptmann, Gemeindehauptpräsident, Ortsvorsteher, Stadttammann, Stadtpräsident* (poimenovanje je odvisno od kantona); MENN *Älteste, Vorsteher*;
- 'poslanec': A *Mandatar, Abgeordnete*; BELG *Mandatar*; CH *Parlamentsmitglied, Ratsmitglied*; D *Abgeordnete*; LIE *Abgeordnete*;
- 'kolektivna pogodba': A *Tarifvertrag, Kollektivvertrag*; CH *Gesamtarbeitsvertrag*; D *Tarifvertrag, Manteltarifvertrag*; LUX *Kollektivvertrag*; STIR *Bereichsvertrag*.

Opazne so tudi leksikalnopomenske razlike, denimo *Chauffeur* ima poleg splošnega pomena 'poklicni voznik nekoga' v avstrijski, belgijski, luksemburški in švicarski nemščini tudi pomen 'voznik avtobusa, taksija'.

V oblikoslovju je pogosto opazen različen slovnični spol pri istih leksemih (npr. A *Der Bikini*; CH *das Bikini*; D *die E-Mail*; A CH *die E-Mail* in *das E-Mail*), različno tvorjenje množine samostalnika (CH *die Pärke*; A D *die Parks*); raba pomožnega glagola *sein* v avstrijski in švicarski nemščini pri sestavljenih preteklih časih (perfektu in pluskvamperfektu) ne le pri glagolih premikanja, temveč tudi pri neprehodnih glagolih (npr. *liegen* 'ležati'), alternacija v rabi pomensko podobnih predlogov

4 Krajšave po slovarju varietet (Ammon idr. 2016): A = avstrijskonemško, BELG = vzhodnobelgijskonemško, CH = švicarskonemško, D = zveznonemško, LIE = lihtenšajnskonemško, LUX = luksemburškonemško, MENN = menonitskonemško, NAM = namibijskonemško, RUM = romunskonemško, STIR = južnotirolskonemško.

(npr. A *am Markt*; D CH *auf dem Markt* 'na trgu'),⁵ razlike v pomenski in glagolski vezljivosti (npr. CH *telefonieren* + 3; A D *telefonieren* + *mit*, prim. Krevs Birk 2022), pri besedotvorju je opazna različna raba medpon v samostalniških zloženkah ali pa tvorjenje pomanjševalnic.

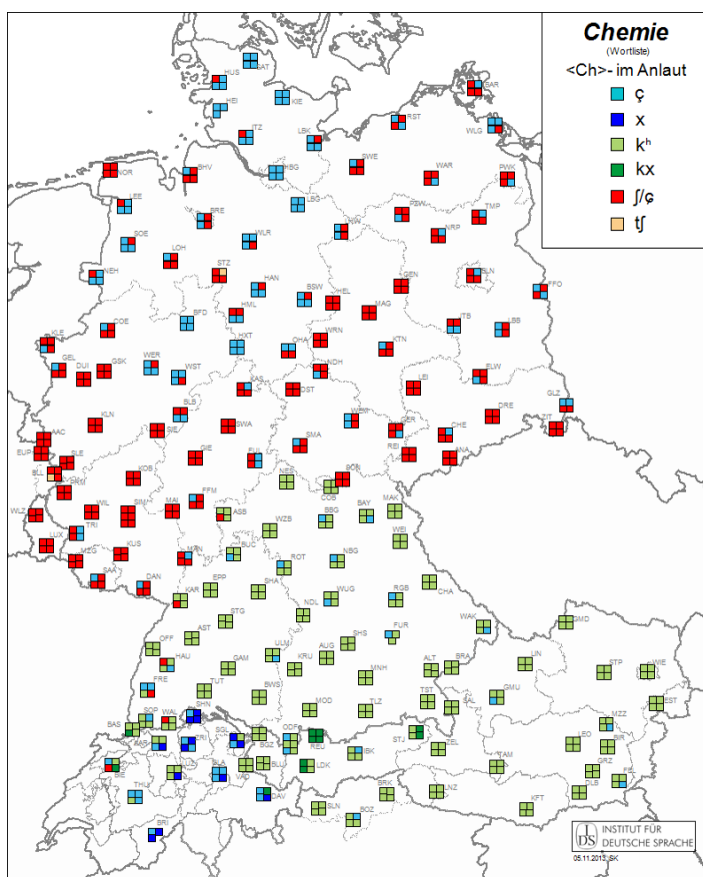
3.2 Izgovarjava internacionalizmov, primer vzglasnega sklopa <ch->

Pri izgovarjavi se je deloma razvila nacionalno in regionalno obarvana standardna izgovarjava, kot je opazovati pri profesionalnih oz. šolanih govornih, razlike so tudi v prozodičnih lastnostih. Segmentne in nadsegmentne razlike med standardi nemščine so opisane v sodobnih slovarjih izgovarjave. DAWB 2010 vsebuje posebni poglavji, kjer sta predstavljena avstrijski in švicarski standardni izgovor, podobno tudi DUDEN 2015.⁶ Druge varietete v standardnih priročnikih za izgovarjavo (še) niso predstavljene.

Oglejmo si nekaj razlik pri izgovarjavi internacionalizma *Chemie* 'kemija', pri slednjem se vzglasni <ch-> izgovarja različno glede na regijo oz. nacionalni standard, razlike so tako glede načina kot tudi mesta izgovora: D [çe'mi:] (srednje- in severnonemško tudi [ʃe'mi:] in [ʃə'mi:]), A [ke'mi:] in [kɛ'mi], CH [çe'mi:] in [ke'mi:] in [xe'mi:] (gl. DUDEN 2015: 272–273), izgovorne variante so doslej najboljše popisane in predstavljene na spletnem portalu *Atlas zur Aussprache des deutschen Gebrauchsstandards*. Na Sliki 1 je prikazana variantnost izgovora vzglasnega <ch-> v besedi *Chemie* 'kemija', a ta distribucija ni splošna za vse besede s tem vzglasnim sklopom. Že npr. pri besedi *Chirurg* 'kirurg' v celotni Nemčiji močno prevladuje izgovor z nezvenečim zadlesničnim pripornikom [ʃ], kar za *Chemie* ne velja (gl. tudi Horjak 2018).

5 Gl. http://mediawiki.ids-mannheim.de/VarGra/index.php/Am/_auf_dem_Markt (dostop 10. 7. 2024).

6 Avstrijska in švicarska standardna izreka sta predstavljeni tudi na portalu ADABA (Österreichisches Aussprachewörterbuch, Österreichische Aussprachedatenbank): <http://www.adaba.at/> (dostop 8. 5. 2024).

Slika 1: Primer izgovora vzglasnega sklopa <ch> v besedi *Chemie* 'kemija'. V vsaki točki so raziskovalci pridobili podatke od štirih informatorjev (dva moška, dve ženski) (vir: <https://prowiki.ids-mannheim.de/bin/view/AADG/ChemieCh>, dostop 8. 5. 2024).

3.3 Zapis internacionalizmov, zlasti tujk

V posameznih standardnih zvrsteh nemškega jezika so opazne tudi razlike v pravopisu. S kontrastivnega vidika lahko primerjamo zapis internacionalizmov, torej prevzetih besed, ki so mednarodno, globalno oz. nadregionalno razširjene (najmanj v treh jezikih dveh različnih jezikovnih skupin ali družin), morfološko, fonetično in pravopisno prilagojene jeziku prejemnikom in ki se uporabljajo v istem ali podobnem pomenu (prim. Turska 2009). V nemščini za prevzete besede velja, da so prilagojene slovnično (z izjemo pravih citatov), ne nujno pa tudi pravopisno. Razmerje med črko in glasom iz izvornega jezika se pri internacionalizmih, zlasti tujkah, zato ohranja (npr. [f] <ph>: *Physik*; [k] <c>, <ch>: *Clown, Charakter*; [s] <ce>: *Renaissance*), kar je denimo drugače kot pri primerljivih izposojenkah v slovenščini, v katerih je zapis poslovenjen (sln. *fizika, klovn, karakter, renesansa*). Takšen zapis ohranja

velika večina nemških evropeizmov – tujk – še danes, čeprav se je to pravilo začelo z novo pravopisno reformo rahljati. Pravopisni svet je namreč vanj posegel, vendar ne radikalno: od leta 2016 velja za nekatere tujke (ali tuje besedotvorne sestavine) tudi »nemški« zapis. Tipski primeri za pravopisne dvojnice so denimo *Photographie* in *Fotografie*, *Mikrophon* in *Mikrofon*, *Delphin* in *Delfin*, *Spaghetti* in *Spagetti*, *Caritas* in *Karitas*, *Code* in *Kode*, *Panther* in *Panter*, *circa* in *zirka*, *potentiell* in *potenziell*. V slovenščini so konvergentni leksemi pravopisno prilagojeni, z redkimi izjemami, kot je tu denimo členek *circa* oz. *cirka*.

V pravopisnem prilagajanju se odraža tudi večsrediščnostni koncept standarda, saj so dvojnice deloma razporejene tudi po nekaterih standardnih različicah. Razlike pri zapisu tujk pa nastajajo večinoma zaradi kulturnozgodovinskega vpliva jezikovnih stikov. Italijanski vpliv je namreč zaznati pri zapisih leksemov avstrijske, pa tudi švicarske nemščine, npr. *Spaghetti* (vs. *Spagetti*), medtem kot se švicarska nemščina nagiba k zapisu tujk večinoma po izvornih francoskih besedah, npr. *Début*, *Décolleté*, *Manicure*, *Séparée*, *Tournée* (proti A D *Debüt*, *Dekolletee*, *Maniküre*, *Separee*, *Tournee*) (prim. Ammon idr. 2016).

4 Zaključek

Prispevek je želel izpostaviti aktualni koncept standardne nemščine, ki se razvija v več varietet nemškega standardnega jezika in ki so opredeljene glede na družbeno vlogo nemščine v državi ali regiji, koncept pa odraža tudi Svet za nemški pravopis s predstavniki držav in regij.

Ob predstavitvi nemških standardnih različic se nam odpirajo nadaljnja vprašanja glede knjižnosti in standardizacije nemščine ter terminoloških poimenovanj zanju v slovenščini. V prihodnjih obravnavah bi veljalo potegniti vzporednice med poimenovanjema *standardni jezik* (za nemščino) in *knjižni jezik* (za slovenščino) iz več razlogov: razvojno se namreč izkazuje knjižnost standardnih različic, terminološki izraz *Standardsprache* pa primerjalno nakazuje večpomenskost; njegova slovenska prevodna ustreznica *standardni jezik*, ki smo jo uporabljali v prispevku, se uporablja specifično v povezavi z nemško kulturo in jezikom.

Literatura

- AMMON, Ulrich, 1995: *Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz: Das Problem der nationalen Varietäten*. Berlin, New York: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110872170>.
- AMMON, Ulrich, BICKEL, Hans, EBNER Jakob idr., 2004: *Variantenwörterbuch des Deutschen. Die Standardsprache in Österreich, der Schweiz und Deutschland sowie in Liechtenstein, Luxemburg, Ostbelgien und Südtirol*. Berlin: Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110905816>.
- AMMON, Ulrich, BICKEL, Hans, LENZ, Alexandra Nicole (ur.), 2016: *Variantenwörterbuch des Deutschen. Die Standardsprache in Österreich, der Schweiz, Deutschland, Liechtenstein, Luxemburg, Ostbelgien, und Südtirol sowie Rumänien, Namibia und Menonitensiedlungen*. Berlin, Boston: Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110245448>.
- DAWB 2010 = KRECH, Eva-Maria, STOCH, Eberhard, HIRSCHFELD, Ursula, ANDERS, Lutz Christian, 2010: *Deutsches Aussprachewörterbuch*. Berlin, New York: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110215564>.

- DUDEN 2015 = KLEINER, Stefan, KNÖBL, Ralf, 2015: *Duden. Das Aussprachewörterbuch*. 7., komplett überarbeitete und aktualisierte Auflage. Berlin: Dudenverlag.
- DÜRSCHIED, Christa, ELSPAß, Stephan, ZIEGLER, Arne, 2018: *Variantengrammatik des Standarddeutschen. Ein Online-Nachschlagewerk*. <http://mediawiki.ids-mannheim.de/VarGra/index.php/Start> (dostop 8. 5. 2024).
- GREULE, Albrecht, MEIER, Jörg, ZIEGLER, Arne (ur.), 2012: *Kanzleisprachenforschung: Ein internationales Handbuch*. Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110261882>.
- HORJAK, Luka, 2018: Izgovor slovenskih besed v nemških pravorečnih slovarjih. Aleksandra Bizjak Končar, Helena Dobrovoljc (ur.): *Zbornik prispevkov s simpozija 2017. Škrabčevi dnevi 10*. Nova Gorica: Založba Univerze. 76–88. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-KOOZF1RL> (dostop 8. 5. 2024).
- KREVS BIRK, Uršula, 2022: Glagolski internacionalizmi v slovenščini in nemščini ter njihova vezljivost s kontrastivnega vidika. *Jezik in slovstvo* LXVII/4. 57–71. <https://doi.org/10.4312/jis.67.4.57-71>.
- KROME, Sabine, 2022: Der Rat für deutsche Rechtschreibung im Spiegel von Sprach-, Norm- und Schreibwandel: Bilanz einer wechsellvollen Geschichte. *Sprachreport* XXXVIII/1. 26–37. https://doi.org/10.14618/sr-1-2022_krom.
- LĂZĂRESCU, Ioan, SCHEURINGER, Hermann, 2007: *Limba germană din Austria. Un dicționar German-Român. Österreichisches Deutsch. Ein deutsch-rumänisches Wörterbuch*. Passau, București: Karl Stutz, Niculescu.
- POLENZ, Peter von, 1999: Deutsch als plurinationale Sprache im postnationalistischen Zeitalter. Andreas Gardt idr. (ur.): *Sprachgeschichte als Kulturgeschichte*. Berlin, New York: De Gruyter. 115–133. <https://doi.org/10.1515/9783110807806.115>.
- Rat für deutsche Rechtschreibung, 2018: *Deutsche Rechtschreibung. Regeln und Wörterverzeichnis*. Mannheim. https://www.rechtschreibrat.com/DOX/rfdr_Regeln_2016_redigiert_2018.pdf (dostop 8. 5. 2024).
- SCHEURINGER, Hermann, 1996: Das Deutsche als pluriareale Sprache: Ein Beitrag gegen staatlich begrenzte Horizonte in der Diskussion um die deutsche Sprache in Österreich. *Die Unterrichtspraxis/Teaching German* XXIX/2. 147–153.
- Statut 2005 = *Statut des Rats für deutsche Rechtschreibung* vom 17.06.2005 i.d.F. vom 30.03.2015. <https://www.rechtschreibrat.com/DOX/statut.pdf> (dostop 8. 5. 2024).
- ŠTUMBERGER, Saška, 2021: Nemški pravopis in spolno vključujoče pisanje. *Jezik in slovstvo* LXVI/2–3. 181–192, <https://doi.org/10.4312/jis.66.2-3.181-192>.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Maribor: Obzorja.
- ŽELE, Andreja, 2019: Knjižni jezik zožiti na standard?! *Slavia Centralis* XII/1. 286–298. <https://doi.org/10.18690/scn.12.1.286-298.2019>.

Prispevek je nastal na podlagi znanstvenoraziskovalnega sodelovanja med Republiko Slovenijo in Francosko republiko v okviru Programa PROTEUS v letih 2024 in 2025, in sicer v projektu z naslovom Od razumevanja med sorodnimi in sosednjimi jeziki k evropskemu medjezikovnemu razumevanju: vloga besednih internacionalizmov (BI-FR/24-25-PROTEUS-004).

